

75. wrošenica
wózroženja Domowiny

róčnica wozrodženja
zwjazka Łužiskich Serbow

Jahrestag der Wiedergründung
der Domowina

10. 5. 2020

DOMOWINA

wopšimješe

Zawod	3
Wupis z knigłow „Šernje na pušu do lichoty“ (górnoserbški)	5
Nagrono pšedседarja Domowiny	7
Nagrono županki župy „Michał Hórnik“	10

wobsah

Zawod	13
Wučah z knihi Jana Cyža „Černje na puću do swobody“	15
Narěč předsydy Domowiny	17
Narěč županki župy „Michał Hórnik“	20

Inhalt

Einleitung	23
Auszug aus dem Buch „Černje na puću do swobody“ (Dornen auf dem Weg in die Freiheit)	24
Ansprache des Vorsitzenden der Domowina	26
Ansprache der Vorsitzenden des Kamenzer Domowina- Regionalverbandes „Michał Hórnik“	29
serbska hymna	32
Sorbische Hymne	33
impresum	34

Wótnowotki zgromadne žěło za derjeměše serbskego luda

Pěššaset Serbowkow a Serbow jo nježelu 10. maja 2020 w Chrósćicach na wózroženje Domowiny pšed 75 lětami spominało. To jo było předne zarědowanje kšywowego zwězka, w kooperaciji ze župu “Michał Hórnik”, pó wěstych wólažcenjach statnych napšawow w casu korona-pandemije.

Pšedsedař Domowiny, Dawid Statnik, jo gronił na kóńcu swójojo nagrona:

Jan Cyž při wotkryću wopomjatneje tafly wozroženja Domowiny dnja 11.05.1980 w Chrósćicach.

„Rezimej tegdejšego zmakanja jo był, tak Jan Cyž: ‘Tenraz njejo było rozdžělnego mjenjenja, zachopiš zasej žěło Domowiny.’

Ja se myslim, toś tu sadu móžomy tek žinsa zgromadnje pódписаš a pódpěrowaš.

Naš lud jo wjelgin wjelebozny, kulturnje wusoko wobdarjony, towarišnostnje na jadnom boce jadnoraznje pisany, na drugem boce na mjazsobnu pomoc a zgromadnosć wusměrnjony. Dla toho płaši tek za našo narodnopolitiske statkowanje Domowiny: Njemusymy sebje w kuždym pšašanjju wobjadne byś, to by tak a znak wóstudne było... Ale smějomy se wobjadne byś, až comy pšecej zas swójo zgromadne žěto za derjeměše serbskego luda zachopiś – toś do žěta!”

Županka župy “Michał Hórnik”, Zala Cyžowa, jo w swójom nagronje wažnosć konkretnego statka wuzwignuła:

“Ja som našym procowarjam w pówójskem casu žěkowna, až su w pšawem wokognušu mudrje a pšawje jadtali. Pšeto mókali 10. maja 1945 tek groniś:

Wobcakajmy, co politiski bužo. Co ga mókali my małe Serby wjelickano zwónožeś? Abo: Kužde pšemyslowanje srjež něntajšnego chaosa jo za starego Fryca, wšak jo dosć proce trjebneje, až luž zewšym pšežywijo, gaž wižiš znicone góspodařske struktury. Ale: wóni su jadtali.

Zawěšće – chtož jadtana a jano ruce do klina njescynijo, tek zmólki napórajajo. Ale naša kritika zmólkow njesmějo w narodnem žywjenu žednje wětša byś ako naša chwalba statkow! To płaši za kuždy cas.”

Pšedsedarjoju Domowiny a župance na wutšobnje lažy, až Domowina praktiski pokazujo, což jo “gódne za žišižiši” (Statnik), a “až změju naše žišižiši zasej serbskich žišižiši” (Cyžowa). Lisa-Maria Cyžec, žišižiše županki, jo z knižkow Jana Cyža pasažu wó přednyma pówójskima dnjoma pšedcytała. Donatojc bratšy su zarědowanje muzikaliski wobrubili.

Wupis z knigły Jana Cyža „Šernje na pušu do swobody“ (górnoserbski)

... “Z bratrom džěchmoj, wšo stejo a ležo wostajiwši, k Hostakej (Jurkej Cyžeji), kiž so tohorunja njebě na čěkanje podať, ale doma wostať, a wuradžowachmy. Prajach, zo mam nadawk wot přihotowanskeho wuběrka Domowiny, při najlěpšej składnosći nawjazac počahi z komandanturu wobsadniskeje mocy. Tam dyrbjba zhonić, zo tu Serbjba bydla, kotrychž su načišća jako přeni słowjanski lud wutupić chcyli. Nětko so přizjewjeja k natwarej, tola nic wjace jako pottóčeni, ale jako runoprawni staćenjo. Dojednachmy so, zo nazajtra (9.5.1945) pojedžemoj z Hostakom na kole do Kamjenca na tamnišu komandanturu.

Wujědžechmoj zahe rano. W Kamjencu bě na hasach nimale normalny wobchad. Wójske škody běchu cyle snadne. Po Budyskej hasy horje stupajo so prašachmoj za komandanturu. Nichtó wo njej ničo njewědžeše. Hakle na torhošću zhonichmoj, zo namakamoj ju w hotelu “K złotej hwězdze”.

Před hotelom steješe wojak Čerwjeneje armeje. Z toho sudžachmoj, zo je tu sowjetska komandantura. Prošachmoj wojaka, zo by naju přizjewił. Hakle po dothim prošenu a zdžělenju, zo mamoj na komandanta wažnu powěsć, naju pola “dežurneho” (oficěra słužby) přizjewi. Smědžachmoj zastupić, tola něhdže hodžinu na přijěće čakachmoj. Komandant, major, měješe dołhe jednanje z runje powołanym starostu města Kamjenca, komunistom Stefanom Wichu. Wón bě 7. meje Čerwjenej armeji napřečo šoť a jej město bjez wojowanja přepodať.

Skónčnje komandant naju přijja. Předstajichmoj so jako Łužiskaj Serbaj. Prócowach so, ze swojej špatnej rušćinu wosud Serbow w času fašizma přednjesć. Mějach začuće, zo major-komandant mojim wuwjedženjam, što Serbjba su a što chcedža, njewěnowaše wosebitu kedžbnosć. Wo Łužiskich Serbach ženje njebě ničo słyšať. Z jeho přispomnjenjow spóznachmoj, zo ma

mało časa, a zo by naju spěšnje wotbył, wupisa namaj propusk do Južnosłowjanskeje. Moje wuswětlowanje nochcyše słyšeć a wužohnowa naju.

Njeje trjeba wuzběhnyć, zo běchmoj wostrózbnijenaj. Prašach so, što běch wopak činiť abo njejasnje přednjesť, zo zastupjer dobyćerskeho wójska njebě naju z wočakowanej kedźbnosću wusłyšať. Njewuspěch mje boleše.

Hdyž so wojaka za swojim koťom prašach, činješe, kaž njeby ničo wědźať. Skónčnje pokaza na zekřiwjenu šmotawu karu, kotraž trochu zboka steješe a po zdaću nikomu njesťušeše. Z nej dojedźech po čěžkim napinanju do Njebjelčic.

Swojich wotpohladow pak so njewzdach. K bratrej bě na wopyt přijěť přiwuzny z Miťoćic, zo by so woprašať, kak je bratr ze swojimi wójnu přetrať. Wón bě zwólniwy, do Chrósćic k Natušej dojěć a jemu lisćik wotedać z powěsću, zo by zwoľať dnja 10. meje dopoťdnja přećelow Domowiny na poradu.” ...

Nagrono pśedsedarja Domowiny

Lube sotšy, lube bratši, cesćone reprezentanty serbskego towarišnostnego žywnjenja, cesćony kněz šoŧta, luby Marko,

nejpjerwej se juž Donatojc bratšam za to źěkujom, aź wóni našo historiske tšojenje muzikaliski wobrubjuju. A my se južo na dalšne dycki Wašogo programa w ramiku žinsajšnego zarědowanja wjaselimy. Toš njegrozy tšach wóstudy, ale smějom Was wšych wólažcyš: Comy se rowno žinsa na to bytostne koncentrowaš, njebužo dlujkich nagronow.

Ja Was wjelgin wuťšobnje witam do spominanja na wózroženje Domowiny, zwězka Łužyskich Serbow, žinsa pśed 75 lětami how w Chróśćicach. Jo zajmny pšipad abo samo wósebne znamje, aź jo toš ta naša zgromažina předne zjawne zarědowanje kšywowoego zwězka w casu korona-pandemije

a w casu wósebnych napšawow zajžowanja rozpšestrěwanju koronawirusa. Pótakem pokazujomy z našym wopominanim wózroženja Domowiny rownocasnje na aktualne wóžywjene našych zjawnych aktiwitow.

Jatšy že smy něco dožywili, což daniž w lěše 1945 se stało njejo: Jatšowne rejtowarje njesu rejtowaš mógali. Njewidneje tšachoty dla. Ta widna žalosć pak, kótaruž su wózrožowarje Domowiny hyšći tyžeń pó kóncu wójny pó droze do Budyšina wiželi, njamóžomy my se pšedstajaš: “Cerkwja, fara, šula, post, gósćeńc a wjele drugih twarjenjow su stojali wupalone... Zabitych wójakow njejo hyšći nichten zakopowať...” A póglěd pó dla wjelikeje drogi: “Šěta zabitych wójakow, kadawry kóni a skótu, rozstšělane tanki a pancerowe wóze.” Tak pišo Jan Cyž w swójjich knigłach “Šernje na droze do lichoty”.

A srjež tych groznych slědow inferna Drugeje swětoweje wójny jo se zejšto sedym luži, aby wóni narodnu organizaciju serbskego luda wóžywili. Žinsa by to nejskerrej styri žeńske a tši muske byli, tegdy jo jich było sedym muskich how na Čunkec byšu: Jan Cyž a jogo syn Jan, Franc Natuš, jogo sotšiny muski Jan Zarjenk, Jan Měškank, Mikławš Brězan z Worklec a Michał Čunka.

Ramik jo był pódobny ako žinsa: “W Chrósćicach su luže wót namše chwatali”, pišo awtor. Dla togo smy se tek žinsa za cas pó namšach rozsužili, pó d normalnymi wuměnjenjami góžinka zajtšnego piwka. To pši pšiduej wrošenicy nachwatamy, bužomy se pón hyšći na pšijazne lětosne póbitowanje našogo suseda, lubego Ignaca, how dopominaš...

Něnto smějomy Wam hyšći pšeražiš, kak pó mójjich słowach dalej pójžo. Donatojc bratšy su, ako pšilubjone, zasej na rěže. Pótom Liza-Maria Cyžec, žišižiše županki Zale Cyžoweje, pottera boka z górejce pomjenjonych knigłow pšedcyta. Tak dajomy njabogego casowego znanka z wust młodeje Serbowki k nam powědaš. A z tym dopokazujomy praktiski, comuž se žinsa “gódne za žišižiši”

groni: Tegdy njejo jadnučki što wó wózroženje organizacije, ale wó byše a traše Serbstwa. Žinsa wobznanijomy: Smy byli, smy a bužomy!

W toś tom krotkem teksće, kenž bužo Lisa-Maria cytaś, žo wó tej dnja do historiskego zejženja w Chróscicach. Wó předny wopyt, wót sowjetskeje komandantury w Kamjeńcu dowólność za zjawne statkowanje dostaś. Akle drugi, pór dnjow pózdžej w Budyšinje, jo był wuspěšny. Nam jo to pšíktađ we wobchadanju z wušnośću: Gaž musymy bžez wuslědkow ze žurjami wen, mamy se zasej nowy zachod wótekšyś!

Pó dalšnem muzikaliskem pšinosku Donatojc bratšow słyšymy županku Zalu Cyžowu. Župa „Michał Hórnik” Kamjeńc jo z Domowinskim zastojnstwom w Budyšinje toś to zarědowanje pšigótowała, a regionalna powědařka Katharina Jurkowa jo měła pó zwuconej wašni organizěrowanje suwerenje w rukoma. Pšipóđla gronjone tek skazanje a roznosowanje našych serbskich zakšyšow za gubu a nos. Nažiwajucy na to se wě wšykne tego pšichoda nažejamy, w kótaremž móžomy zasej wšedny žei a wšuzi swójo woblico pokazaś.

Až bužomy na kóńcu našu serbsku hymnu spiwaś, njetrjebaš zapšawym pla nas groniś. – Rezimej tegdejšego zejženja jo był, tak Jan Cyž: “Tenraz njejo dało rozdzělnego měnjenja, zachopiś zasej žěto Domowiny.” Ja se myslim, toś tu sadu móžomy tek žinsa zgromadnje pódpisaś a pódpěrowaś.

Naš lud jo wjelgin wjelebočný, kulturnje wusoko wobdarjony, towarišnostnje na jadnom boce jadnoraznje pisany, na drugem boce na mjazsobnu pomoc a zgromadność wusměrnjony. Dla toho płaši tek za našo narodnopolitiske statkowanje Domowiny: Njemusymy sebje w kuždym pšašanju wobjadne byś, to by tak a znak wóstudne było... Ale smějomy se wobjadne byś, až comy pšecej zas swójo zgromadne žěto za derjeměše serbskego luda zachopiś – toś do žěta!”

Žěkujom se!

Dawid Statnik

Nagrono županki župy „Michał Hórnik”

Lube sotšy, lube bratsí, kuždy zachopjeńk ma swójo gusto. Gaž jo se luž naroził, se błyšće wócy tych, ak směju jogo ako přédne wižeš. Rownož góletko słabe a pomocy drugih potrebne było.

Tak jo se našej Domowinje pšed žinsa 75 lětami što. Wóna nje-jo měta daniž struktury daniž srědkow. Naša narodna organizacija jo była ako taki baby, wó kótarež jo se gjarstka luži starała. Abo comy-lic to hynac groniš:

10. maja 1945 jo była Domowina skerjej ideja nježlic realita. Ale tek toš ta wěrnosc jo znata: Njedajo nic mócnějšego ako ideju, kótarejež cas jo pšíšeť. A tegdy, pó póbišu zagubjeńskego fašizma, jo cas zdrjaťa był za wózroženje a wóžywjjenje našeje narodneje organizacije Domowiny.

Se wě, až mógali tšojenje, na kótarež žinsa spominamy, hyšći hynac interpretěrowaš: Nježiwajucy na statny teror nacijow, na zakaz a pšeslědowanje pšez NS-system njejo se Domowina žednje ceťo zminuła. Zmužne Serby su ako mógali groniš w ilegalisce seš twóřili, tak až su mógali južo žeń pó zakóńčenju wójny z wobsadniskeju mócu wó jeje zjawne pšípóznaše jednaš..

A tak jo se staťo, až jo Domowina była přédna pšípóznata organizacija w cetej Nimskej. A na to smy žinsa hyšći gjarde!

Domowina statkujō žinsa w pětym politiskem systemje pó swójom załoženju w lěše 1912. Kužda generacija stoj pšed nowymi wupominanjami. Chtož jo Serb / Serbowka ze šětom a dušu, jo w kuždej epoše kšuty rěp trjebať a tak tek žinsa. Našo byše a traše njejo žednje awtomatizm byťo a to tek z wěstosću w pšichože njebužo. Dla togo jo z mójogo wiženja nejwaznjeje to, což praktiski cynimy, aby tek žižižiši našych žižižiši Serby byli!

Ja som našym procowarjam pówójnskego casa žěkowna, až su w pšawem wokognušu mudrje a pšawje jadnali. Pšeto mókali 10. maja 1945 tek groniš: Wobcakajmy, co politiski bužo. Co ga mókali my mať Serby wjelickano zwónožeš? Abo: Kužde pšemyslowanje srjež něntajšnego chaosa jo za starego Fryca, wšak jo dosć proce trjebneje, až luž zewšym pšežywijo, gaž wižiš znicone góspodařske struktury.

Ale: wóni su jadnali. Zawěsće – chtož jedna a jano ruce do klina njescynijo, tek zmólki napórajō. Ale naša kritika zmólkow njesmějo w narodnem žywjenju žednje wětša byš ako naša chwalba statkow! To płaši za kuždy cas.”

Ja se myslim, to jo ta ideja, pópšawem samsna ideja ako pšed 75 lětami, kótarejež cas jo zasej pšišet. Rowno něnt w lěše 2020. Móžomy nimjernje wó efektiwnjejšych strukturach debatěrowaš, wó optiměrowanju efektow a synergijow, wó ewaluaciji procesow a tak dalej... Dawa z kuždym dnjom wěcej a modnych słowow za take abstraktne wěcki. Daš jo, což byš musy. Ale to nejwaznjeje jo konkretny statk wšednego dnja. Wó tom som pšeznanjona.

Ja wěrim do togo, až změju naše žižižiši zasej serbskich žižižiši. Naša generacija žinsa njejo pupk cłowjestwa. Ale naš nadawk se wě jo, derbstwo našych pšedchadnikow woplěwaš a pšiducym generacijam dalej dawaš. Se wě, až kultura a rěc na flaku stojecej njewóstawatej. Ale wěcy dalej wuwijaš, móžo jano ten, kenž to, což su jomu starjejeje, stary nan a stara mama dowěřili, pšiwzejo a w cesćownosći woplěwujō a wótwardujō. Chtož swójo narodne derbstwo pšec chyšijō a zanjerožujō, njamóžo jo mudrje do pšichoda wjasć.

Znowa bužo w Chróscicach dalšna wrošenica: 20 lět Chrósćańskego zběžka. Tegdy, w lěše 2001, smy se ako Serby woborali a za našu a wše serbske srježne šule demonstrěrowali. Smy zgromadnje jadnali. Našu srježnu šulu how že njejsmy zachowaš mókali, ale: Smy z tym rozestajanim swójo narodne wědobnje skšušili – a tek našu zgromadnosć z našymi słowjańskimi sotšami a bratšami, kenž su nam na pomocy byli a z kótarymiž smy tek žinsa w żywej wuměnje.

Ako jo se Domowina 1945 wózrožila, njejsom hyšći na swěše była. Som měta gluku, až som se w casu měra narožila a až som směta až doněta bžez wójny w našom kraju žywa byš. Žycym sebje cas žywjenja měr tek za naše žišíziši a jich žišíziši. A wjase- lim se, až jo poměr mjaz Nimcami a Serbami – w pširowanju ze zachadnosću – dosć dobry a wótwórjony, a rowno tak tek mjazy Serbami a lužimi drugich narodnosćow. Aby tak wóstało a se dalej pólpšyło, daš jo nam stawny nadawk!

Rownocasnje cu hyšći raz na to dopominaš: Bžez tych młodych muskich – wójakow słowjańskich a drugich ludow Sowjetskego zwězka, kenž su tek za lichotu nas Serbow how we Łužycy swójo žywjenje pšisajžili, njeby žinsa daniž Domowiny daniž Serbstwa wěcej bytej. Toš pósciwamy něnt našu hymnu, kótaruž sebje zgromadnje zaspiwamy, našym wulichowarjam, kenž su nas wuchowali!

Wutšobny žěk!

Zala Cyžowa

Přeco znowa zhromadne džěto na dobro serbskeho ludu

Połsta Serbowkow a Serbow je njedźelu, 10. meje 2020, w Chrósćicach na wozrodźenje Domowiny před 75 lětami spominato. To běše přenje zjawne zarjadowanje třěšneho zwjazka, w kooperaciji ze župu „Michał Hórnik”, po wěstych powólňenjach statnych napravow w času korona-pandemije. Předsyda Domowiny, Dawid Statnik, praješe na kóncu swojeje narěče:

„Rezimej tehdomnišeho zetkanja běše, tak Jan Cyž: ‚Tónkróć njebě rozdźělneho měnjenja, zahajić zaso džěto Domowiny.‘ Ja sej myslu, tutu sadu móžemy tež džensa zhromadnje podpisać a podpěrować.

Naš lud je přewšo mnohostronski, kulturnje wysoce wobdarjeny, towaršnostnje na jednym boku jónkrótnje pisany, na druhim boku na mjezsobnu pomoc a zhromadnosć wusměřjeny. Tohodla plaći tež za naše narodnopolitiske skutkowanje Domowiny: Njetrjebamy sej w kóždym prašenčku přezjedni być, to by tak a tak wostudće było... Ale směmy sej přezjedni być, zo chcemy přeco zaso znowa swoje zhromadne džěto na dobro serbskeho ludu zahajić – do džěta zdar!”

Županka župy „Michał Hórnik”, Zala Cyżowa, je w swojej narěči wažnosć konkretnoho skutka wuzběhnyła:

„Ja sym našim prócowarjam w powójskim času džakowna, zo su w prawym wokomiku mudrje a prawje jednali. Wšako bychu 10. meje 1945 prajić móhli: Wočakńmy, što politisce budže. Što da móhli my mali Serbja wulce zeskutkownjeć?

Abo: Kóžde přemyslowanje wosrjedź nětčišeho chaosa je za stareho Frycu, wšako je dosć prócy trěbne, zo čłowjek přežiwi, hdyž widžiš zničene hospodarske struktury. Ale: Woni su jednali. Zawěsće - štóž jedna a jenož ruce do klina njezloží, tež zmylki wora. Ale naša kritika zmylkow njesmě w narodnym žiwjenju nihdy wjetša być hač naša chwalba skutkow! To płaći za kóždy čas.”

Předsydže Domowiny a župance na wutrobje leži, zo Domowina praktisce pokazuje, štož je „wnučkokmane” (Statnik), a „zo změja naši wnučcy zaso serbskich wnučkow” (Cyżowa).

Donatac bratřa su zarjadowanje hudźbnje wobrubili.

Lisa-Maria Cyžec, wnučka županki, je z knihi Jana Cyža „Černje na puću do swobody“ pasažu wo přenimaj powójnskimaj dnjomaj předčitala:

... “Z bratrom džěchmoj, wšo stejo a ležo wostajiwši, k Hostakej (Jurkej Cyžej), kiž so tohorunja njebě na čěkanje podať, ale doma wostať, a wuradžowachmy. Prajach, zo mam nadawk wot přihowanskeho wuběrka Domowiny, při najlěpšej składnosći nawjazać počahi z komandanturu wobsadniskeje mocy. Tam dyrbja zhonić, zo tu Serbja bydla, kotrychž su načišća jako přeni słowjanski lud wutupić chcyli. Nětko so přizjewjeja k natwarej, tola nic wjace jako pottóčeni,

ale jako runoprawni staćenjo.

Dojednachmy so, zo nazajtra (9.5.1945) pojedžemoj z Hostakom na kole do Kamjenca na tamnišu komandanturu.

Wujědžechmoj zahe rano. W Kamjencu bě na hasach nimale normalny wobchad. Wójske škody běchu cyle snadne. Po Budyskej hasy horje stupajo so prašachmoj za komandanturu. Nichtó wo njej ničo njewědžeše. Hakle na torhošću zhonichmoj, zo namakamoj ju w hotelu “K złotej hwězdze”.

Před hotelom steješe wojak Čerwjeneje armeje. Z toho sudžachmoj, zo je tu sowjetska komandantura. Prošachmoj wojaka, zo by naju přizjewiť. Hakle po dołhim prošenu a zdžělenju, zo mamoj na komandanta wažnu powěsć, naju pola “dežurneho” (oficěra słužby) přizjewi. Smědžachmoj zastupić, tola něhdže hodžinu na přijěće čakachmoj. Komandant, major, měješe dołhe jednanje z runje powołanym starostu města Kamjenca, komunistom Stefanom Wichu. Wón bě 7. meje Čerwjenej armeji napřečo šoť a jej město bjez wojowanja přepodať.

Skónčnje komandant naju přija. Předstajichmoj so jako Łužiskaj Serbaj. Prócowach so, ze swojej špatnej ruščinu wosud Serbow w času fašizma přednjesć. Mějach začuće, zo major-komandant mojim wuwjedženjam, što Serbja su a što chcedža, njewěnowaše wosebitu kedźbnošć. Wo Łužiskich Serbach ženje njebě ničo słyšať. Z jeho přispomnjenjow spóznachmoj, zo ma mało časa, a zo by naju spěšnje wotbyť, wupisa namaj propusk do Južnosłowjanskeje. Moje wuswětlowanje nochcyše słyšeć a wužohnowa naju.

Njeje trjeba wuzběhnyć, zo běchmoj wostrózbjenaj. Prašach so, što běch wopak činiť abo njejasnje přednjesť, zo zastupjer dobyčerskeho wójska njebě naju z wočakowanej kedźbnošću wusłyšať. Njewuspěch mje boleše.

Hdyž so wojaka za swojim koťom prašach, činješe, kaž njeby ničo wědžať. Skónčnje pokaza na zekřiwjenu šmotawu karu, kotraž trochu zboka steješe a po zdaću nikomu njesťušeše. Z nej dojedžech po čežkim napinanju do Njebjelčic.

Swojich wotpohladow pak so njewzdach. K bratrej bě na wopyt přijěť přiwuzny z Miťoćic, zo by so woprašať, kak je bratr ze swojimi wójnu přetrať. Wón bě zwólniwy, do Chróscic k Natušej dojeć a jemu lisćik wotedać z powěsću, zo by zwoľať dnja 10. meje dopoťdnja přećelow Domowiny na poradu.” ...

Narěč předsydy Domowiny

Lube sotry, lubi bratřa, česćeni reprezentanća serbskeho towaršnostneho žiwjenja, waženy knježe wjesnjanosta, luby Marko,

najprjedy so hižo Donatec bratram za to džakuju, zo woni naš historiski podawk hudźbnje wobrubjeja. A my so hižo na dalše dycki Wašeho programa w ramiku džensnišeho zarjadowanja wjeselimy. Tak njechrozy strach wostudy, ale směm Was wšěch wolóžić: Chcemy so runje džensa na to bytostne koncentrować, njebudže dołhich narěčow.

Ja Was jara wutrobnje wítam do spominanja na wozrodženje Domowiny, zwjazka Łužiskich Serbow, džensa před 75 lětami tule w Chrósćicach. Je zajimawy připad abo samo wosebite znamjo, zo je tuta naša zhromadźizna přenje zjawne zarjadowanje třěšneho zwjazka w dobje korona-pandemije a w času wosebitych naprawow zadžěwanja rozpřestrěću koronawirusa. Potajkim pokazujemy z našim wopominanjom wozrodženja Domowiny zdobom na aktualne wožiwjenje našich zjawnych aktiwitow.

Jutry drje smy něšto dožiwili, štož ani w lěće 1945 so stało njeje: Křižerjo njesu jěchać móhli. Njewidžomneho stracha dla. Te widžomne horjo pak, kotrež wozrodźerjo Domowiny hišće tydžeń po kóncu wójny po puću do Budyšina wuhladachu, je za nas njeředstajomne:

„Cyrkej, fara, šula, póst, hosćenc a mnohe dalše twarjenja stejachu wupalene... Zabitych wojakow hišće njebě nchtó pochowať...” A napohlad podtu wulkeje dróhi: „Čěta zabitych wojakow, kadawry koni a skotu, roztrělane tanki a pancerowe wozy.” Tak piše Jan Cyž w swojej knize „Černje na puću do swobody”.

A wosrjedź hrózbnych slědow inferna Druheje swětoweje wójny so sydom ludži schadžowaše, zo bychu woni narodnu organizaciju serbskeho ludu wožiwili. Džensa bychu to najskerje štyri žony a tři mužojo byli, tehdom běše jich sydom muži tu na Čunkec statoku: Jan Cyž a jeho syn Jan, Franc Natuš, jeho swak Jan Zarjenk, Jan Meškank, Mikławš Brězan z Worklec a Michał Čunka.

Ramik běše podobny kaž džensa: „W Chróscicach chwatachu ludžo wote mšě”, awtor piše. Tohodla smy so tež džensa za čas po kemšach rozsudžili, pod normalnymi wuměnjemi hodžinka rańšeho piwka. To při přichodnej róčnicy nachwata-my, budžemy so potom hišće na přečelny lětuši poskitk našeho susoda, lubeho Ignaca, tu dopominać...

Nětkole směm Wam hišće přeradzić, kak po mojich słowach dale dže. Donatec bratřa su, kaž slubjene, zaso na rjedže. Potom Lisa-Maria Cyžec, wnučka županki Zale Cyžoweje, pođdra strony z horjeka mjenowaneje knihi předčita. Tak damy njeboh časoweho swědka z erta młodeje Serbowki k nam řečeć. A z tym dopokazamy praktisce, štož so džensniši džeń „wnučkokmane” mjenuje: Tehdom njeje jeničce wo wozrodženje organizacije što, ale wo byće a traće Serbstwa. Džensa wobswědčamy: Běchmy, smy a budžemy!

W tutym krótkim teksće, kotryž budže Lisa-Marija čitač, dže wo dnjej do historiskeho zetkanja w Chrósćicach. Wo přeni pospyt, wot sowjetskeje komandantury w Kamjencu dowolnosť za zjawne skutkowanje dóstać. Hakle druhu, něšto dnjow pozdžišo w Budyšinje, běše wuspěšny. Nam je to z přikładom we wobchadženju z wyšnosťu: Hdyž dyrbymy bjez wuslědkow z duri won, mamy sej zaso nowy zachod wotkryć!

Po dalšim hudźbnym přinošku Donatec bratrow słyšimy županku Zalu Cyžowu. Župa „Michał Hórnik” Kamjenc je z Domowinskim zarjadom w Budyšinje tute zarjadowanje wuhotowala, a regionalna řečnica Katharina Jurkowa měješe na zwučene wašnje organizowanje suwerenje w horšći. Připódlu prajene tež skazanje a roznošowanje našich serbskich zakryćow za hubu a nős. Najebać to so wězo wšitcy přichoda nadžijamy, w kotrejž móžemy zaso wšedny džeň wšudže swoje mjezwočo pokazać.

Zo budžemy na kóncu serbsku hymnu spěwać, njetrjebaš poprawom pola nas prajić. – Rezimej tehodmnišeho zetkanja běše, tak Jan Cyž: „Tónkróć njebě rozdžělného mēnjenja, zahajić zaso džěto Domowiny.” Ja sej myslu, tutu sadu móžemy tež džensa zhromadnje podpisać a podpěrować.

Naš lud je přewšo mnohostronski, kulturnje wysoce wobdarjeny, towaršnostnje na jednym boku jónkrótnje pisany, na druhim boku na mjezsobnu pomoc a zhromadnosť wusměrjeny. Tohodla płaći tež za naše narodnopolitiske skutkowanje Domowiny: Njetrjebamy sej w kóždym prašenčku přezjedni być, to by tak a tak wostudte było... Ale směmy sej přezjedni być, zo chcemy přeco zaso znowa swoje zhromadne džěto na dobro serbskeho ludu zahajić – do džěta zdar!
Džakuju so!

Dawid Statnik

Narěč županki župy „Michał Hórnik“

Lube sotry, lubi bratřa,

kóždy spočatk ma swoje kuzło. Hdyž je so čłowječk narodził, so woči tych błyšća, kiž smědža jeho přeni widžeć. Byrnjež čěšenk słaby a pomocy druhich potrěbny był.

Tak je so našej Domowinje džensa před 75 lětami što. Wona njeměješe ani strukturu ani srědkow. Naša narodna organizacija běše kaž baby, wo kotryž so horstka ludži staraše. Abo chcemy-li to hinak prajić: 10. meje 1945 běše Domowina skerje ideja hač realita. Ale tež tuta wěrnosć je znata: Njeje ničeho mócněšeho hač ideja, kotrejež čas je přišoť. A tehdom, po poražce zahubneho fašizma, běše čas zraťy za wozrodženje a wožiwjenje našeje narodneje organizacije, Domowiny.

So wě, zo móhli podawk, na kotryž džensa spominamy, hišće hinak interpretować: Najebać statny teror nacijow, zakaz a přesćěhanje přez NS-system njeje so Domowina ženje cyle zminyła. Zmužići Serbja su takrjec w podzemju syć tworili, tak zo móžachu hižo džen po skónčenju wójny z wobsadniskej mocu wo jeje zjawne připóznaće jednać. A tak so sta, zo bu Domowina přěnja připóznata organizacija po wšej Němskej. A na to smy džensa hišće hordži!

Domowina skutkuje džensa w pjatym politiskim systemje po swojim založenju w lěće 1912. Kóžda generacija steji před nowymi wužadanjemi. Štóž je Serb / Serbowka z čětom a dušu, je w kóždej epoše kruty rjap trjebať, a tak tež džensa. Naše byće a traće njeběše awtomatizm a to z wěstosću ani w přichodže njebudže. Tohodla je z mojeho wida najwažniše to, štož praktisce činimy, zo bychu tež wnučki našich wnučkow Serbja byli!

Ja sym našim prócowarjam w powójnskim času džakowna, zo su w prawym wokomiku mudrje a prawje jednali. Wšako bychu

10. meje 1945 prajić móhli: Wočakńmy, što politisce budže. Što da móhli my mali Serbja wulce zeskutownjeć? Abo: Kóžde přemyslowanje wosrjedź nětčišeho chaosa je za stareho Frycu, wšako je dosć prócy trěbne, zo čłowjek přežiwi, hdyž widžiš zničene hospodarske struktury.

Ale: Woni su jednali. Zawěšće - štóž jedna a jenož ruce do klina njezloží, tež zmylki wora. Ale naša kritika zmylkow njesmě w narodnym žiwjenju nihdy wjetša być hač naša chwalba skutkow! To płaći za kóždy čas.

Ja sej myslu, to je wona ideja, poprawom samsna ideja kaž před 75 lětami, kotrejež čas je zaso přišoť. Runje nětko w léće 2020. Móžemy wěčnje wo efektiwnišich strukturach debatować, wo optimalizowanju efektow a synergijach, wo ewaluaciji procesow a tak dale .. Je dzeń a wjac mudrych a modiskich słowow za tajke abstraktne wěcki. Njeh je, štož dyrbi być. Ale to najwadžniše je konkretny skutk wšědneho dnja. Wo tym sym přeswědčena.

Ja wěrju, zo změja naši wnučcy zaso serbskich wnučkow. Naša generacija džensa njeje pupk čłowjestwa. Ale naš nadawk wězo je, herbstwo našich prjedownikow hajić a přichodnym

generacijam dale dawać. So wě, zo kultura a rěč nablaku stejo njewostawatej. Ale wěcy dale wuwiwać móže jeničce tón, kiž to, štož su jemu staršej, džěd a wowka dowěrjeli, přiwozmje a swěru haji a pěstuje. Štóż swoje narodne herbstwo přeč čisnje abo zanjecha, njemóže je mudrje do přichoda wjesć.

Klětu budže w Chróśćicach dalša róčnica: 20 lět Chróšćan zběžka. Tehdom, lěta 2001, smy so jako Serbja wobarali a za našu a wšě serbske srjedźne šule demonstrowali. Smy zhromadnje jednali. Tutu našu srjedźnu šulu drje njejsmy zachować móhli, ale: Smy we wonym rozestajenju swoje narodne wědomje skručili – a tež našu zhromadnosć z našimi słowjanskimi sotrami a bratrami, kotřiž su nam poboku byli a z kotrymiž smy tež džensa w žiwej wuměnje.

Jako bu Domowina 1945 wozrodžena, hišće njejsym była. Ja mějach zbožo, zo sym so za čas měra narodžiła a smědžach hač donětka bjez wójny w našim kraju žiwa być. Přegu sej čas žiwjenja měř tež za naše wnučki a jich wnučki. A wjeselu so, zo je počah mjez Němcami a Serbami džensa - přirunujo ze zańdženosću - dosć dobry a wotewrjeny, a runje tak tež mjez Serbami a ludźimi druhich narodnosćow. Zo to tak wostanje a so dale polěpša, njech je nam stajny nadawk!

Zdobom chcu hišće raz na to dopominać: Bjez wonych młodych muži – wojakow słowjanskich a druhich ludow Sowjetskeho zwjazka, kotřiž su tež za swobodu nas Serbow tu we Łužicy swoje žiwjenje přisadźili, njebyštej džensa ani Domowina ani Serbstwo wjace bytoj. Tuž wěnujmy nětko našu hymnu, kotruž sej zhromadnje zaspěwajmy, našim wuswobodžerjam, kotřiž su nas wuchowali.
Wutrobny džak!

Zala Cyžowa

Domowina gedachte des 75. Jahrestages der Wiedergründung des sorbischen Dachverbandes in Crostwitz

Am 11. Mai 2020 hat der sorbische Dachverband Domowina in Crostwitz seiner Wiedergründung am 10. Mai 1945 an der Gedenktafel vor dem Hof gedacht, in dem vor 75 Jahren sieben Sorben vereinbarten, die Organisation nach dem Ende von Verfolgung und Krieg wieder ins Leben zu rufen. Wenige Tage später erwirkte Jan Cyž, einer der Wiedergründer und späterer Landrat, die Erlaubnis der öffentlichen Wirkamkeit der Domowina durch die sowjetische Kommandantur in Bautzen.

Vor 50 Anwesenden würdigten Domowina-Vorsitzender Dawid Statnik und die Vorsitzende des Kamenzer Regionalverbandes, Zala Cyžowa, das Wirken der Akteure der ersten Stunde. Für Statnik ist es „ein interessanter Zufall oder sogar ein besonderes Zeichen, dass diese Versammlung hier die erste Veranstaltung des Dachverbandes in der Zeit der Corona-Pandemie ist. Wir zeigen mit unserem Gedenken an die Wiederentstehung der Domowina zugleich den aktuellen Neubeginn unserer öffentlichen Aktivitäten.“

Die Enkelin der Regionalvorsitzenden, Lisa-Maria Cyžec, las aus den Erinnerungen von Jan Cyž an die ersten Tage nach dem Krieg vor. Im Mittelpunkt stand die Beschreibung des gescheiterten Versuchs, bereits am 9. Mai die Zulassung bei der sowjetischen Kommandatur in Kamenz zu erreichen.

Am Schluss der Veranstaltung erzählte der 85-jährige Jurij Nuk, wie ihm, dem damals Zehnjährigen, einer der Männer der ersten Stunde, Jan Meškank, erklärte, dass es wieder die „Domowina“ gibt. Das habe er als Kind zunächst nicht verstanden und gesagt: „Zuhause (sorbisch: doma) sind wir doch auch, und woran sollen wir jetzt schuld sein (sorbisch: wina)?“ – „Domowina“ ist der Name des sorbischen Dachverbandes und heißt zugleich „Heimat“.

**Krajny radžičel dr. Jan
Cyž a kulturny oficěr wyši
leutnant Kirilenko**

**Landrat Dr. Johannes
Ziesche und Kulturoffizier
Oberstleutnant Kirilenko**

Aus dem Kapitel „Die Domowina darf wieder arbeiten“ des Buches „Černje na puću do swobody“ (Dornen auf dem Weg in die Freiheit) von Jan Cyž, Domowina-Verlag, 2. erweiterte Auflage 1985:

... Mit dem Bruder begab ich mich, alles stehen und liegen lassend, zu Hostak (Jurij Cyž), der ebenfalls nicht geflohen, sondern zu Hause geblieben war, und wir berieten uns. Ich sagte, dass ich den Auftrag vom Vorbereitungsausschuss der Domowina habe, bei erstbestener Gelegenheit Verbindungen zur Kommandantur der Besatzungsmacht zu knüpfen. Dort müssen sie erfahren, dass hier Sorben wohnen, die die Nazis als erstes slawisches Volk ausrotten wollten. Jetzt melden sie sich zum Aufbau an, doch nicht mehr als Unterdrückte, sondern als gleichberechtigte Staatsbürger.

Wir einigten uns darauf, dass ich am darauf folgenden Morgen (9.5.1945) mit Hostak auf dem Rad nach Kamenz zur dortigen Kommandantur fahre.

Wir fuhren früh am Morgen los. In den Kamenzer Gassen herrschte nahezu normaler Verkehr. Die Kriegsschäden waren äußerst gering. Auf der Bautzener Gasse bergauf strampelnd fragten wir nach der Kommandantur. Niemand wusste etwas von ihr. Erst auf dem Marktplatz erfuhren wir, dass wir sie im Hotel „Zum Goldenen Stern“ finden. Vor dem Hotel wachte ein Soldat der Roten Armee. Daraus schlossen wir, dass hier die sowjeti-

sche Kommandantur ist. Wir baten den Soldaten, dass er uns anmelde. Erst nach langem Betteln und der Mitteilung, dass wir für den Kommandanten eine wichtige Nachricht haben, meldete er uns beim diensthabenden Offizier an. Wir durften eintreten. Doch warteten wir ungefähr eine Stunde darauf, empfangen zu werden.

Der Kommandant, ein Major, hatte eine lange Verhandlung mit dem gerade berufenen Bürgermeister der Stadt Kamenz, dem Kommunisten Stephan Wicha. Er war am 7. Mai der Roten Armee entgegen gezogen und hatte ihr die Stadt ohne Kampf übergeben. Endlich empfing uns der Kommandant.

Wir stellten uns als Lausitzer Sorben vor. Ich strengte mich an, mit meinem schlechten Russisch das Schicksal der Sorben zur Zeit des Faschismus vorzutragen. Ich hatte das Gefühl, dass der Major-Kommandant meinen Ausführungen, was die Sorben sind und wollen, keine besondere Aufmerksamkeit widmete. Über die Lausitzer Sorben hatte er noch nie etwas gehört. An seinen Bemerkungen erkannten wir, dass er wenig Zeit hat, und um uns schnell wieder loszuwerden, schrieb er uns einen Passierschein für den Weg nach Jugoslawien aus. Meine Erklärungen wollte er nicht hören und verabschiedete uns.

Ich brauche nicht zu betonen, dass wir ernüchert waren. Ich fragte mich, was ich falsch gemacht oder unklar vorgetragen habe, sodass der Vertreter der Siegerarmee uns nicht mit der erwarteten Aufmerksamkeit erhört hatte. Der Misserfolg schmerzte mich.

Als ich den Soldaten nach meinem Fahrrad fragte, tat er so, als ob er nichts wüsste. Schließlich zeigte er auf eine verbogene, krumme Karre, die etwas abseits stand und allem Anschein nach niemandem gehörte. Mit ihr fuhr ich unter großen Anstrengungen nach Nebelschütz.

Von meiner Absicht aber ließ ich nicht ab. Beim Bruder war ein Verwandter aus Miltitz, der sich erkundigte, wie der Bruder mit den Seinen den Krieg überstanden hatte. Er war bereit, nach Crostiwitz zu Natuš zu fahren und ihm ein Briefchen mit der Nachricht zu übergeben, dass er für den Vormittag des 10. Mai die Freunde der Domowina zur Beratung zusammenrufen solle.

Ansprache des Vorsitzenden der Domowina

Sehr geehrte Repräsentanten des sorbischen gesellschaftlichen Lebens, werter Bürgermeister, lieber Marko,

zunächst möchte ich schon mal den Donath-Brüdern dafür danken, dass sie unser historisches Ereignis musikalisch umrahmen. Und wir freuen uns auf weitere Punkte Eures Programmes im Rahmen der heutigen Veranstaltung. So droht keine Langeweile, aber ich darf Ihnen sowieso schon jetzt versprechen: Wir wollen uns gerade heute auf das Wesentliche konzentrieren, es gibt keine langatmigen Ansprachen.

Ich begrüße Sie sehr herzlich zum feierlichen Gedenken an die Wiedergründung der Domowina, des Bundes Lausitzer Sorben, heute vor 70 Jahren hier in Crostwitz. Es ist ein interessanter Zufall oder sogar ein besonderes Zeichen, dass diese unsere Zusammenkunft die erste öffentliche Veranstaltung des sorbischen Dachverbandes in der Zeit der Corona-Pandemie und der besonderen Maßnahmen zur Bekämpfung des Corona-Virus ist. Also zeigen wir mit unserem Gedenken an die Wiedergründung der Domowina zugleich auf die Wiederbelebung unserer öffentlichen Aktivitäten.

Ostern haben wir etwas erlebt, was nicht mal 1945 geschehen ist: Die Osterreiter konnten nicht reiten. Wegen einer unsichtbaren Gefahr. Das sichtbare furchtbare Elend aber, dass die Wiedergründer der Domowina noch eine Woche nach Kriegsende auf dem Weg nach Bautzen erblickten, ist für uns unvorstellbar: „Kirche, Pfarrhaus, Schule, Post und viele andere Gebäude standen ausgebrannt... Die gefallenen Soldaten hatte noch niemand beerdigt...“ Und der Anblick entlang einer großen Straße: „Die Leichen gefallener Soldaten, die Kadaver von Pferden und Vieh, zerschossene Panzer und gepanzerte Fahrzeuge.“ Das schreibt Jan Cyž in seinem Buch „Dornen auf dem Weg in die Freiheit“. Und inmitten der schrecklichen Spuren des Infernos des Zweiten Weltkrieges treffen sich sieben Leute, um die nationale Organisation des sorbischen Volkes wieder zum Leben zu erwecken. Heute wären es wahrscheinlich vier Frauen und drei Männer gewesen, damals waren es sieben Männer hier auf dem Hof der Familie Čunka: Jan Cyž und sein Sohn Jan, Franc Natuš, sein Schwager Jan Zarjenk, Jan Meškank, Mikławš Brězan aus Räckelwitz und Michał Čunka.

Der äußere Rahmen war ähnlich wie heute: „In Crostwitz eilten die Menschen vom Kirchgang nach Hause“, schreibt der Autor. Deshalb haben wir uns auch heute für die Zeit nach dem Gottesdienst entschieden, unter normalen Bedingungen die Stunde des Frühschoppens. Den holen wir beim nächsten Jahrestag nach, wir werden uns noch an das freundliche Angebot unseres Nachbarn hier, Ignac Wjesela, gerne erinnern.

Jetzt darf ich Ihnen verraten, wie es nach meinen Worten weiter geht. Die Donath-Brüder sind, wie versprochen, wieder an der Reihe. Dann wird Lisa-Marija Cyžec, die Enkelin der Domowina-Regionalvorsitzenden Zala Cyžowa, anderthalb Seiten aus dem bereits erwähnten Buch vortragen. So lassen wir den verstorbenen Zeitzeugen aus dem Mund der jungen Sorbin zu uns sprechen. Und damit beweisen wir praktisch, was heute enkeltauglich genannt wird. Damals ist es nicht allein um die Wiederbelebung einer Organisation gegangen, sondern um Existenz und Zukunft des Sorbentums.

Heute bezeugen wir: Wir waren, wir sind und wir werden sein! In diesem kurzen Text, den Lisa-Marija lesen wird, geht es um die beiden Tage vor dem historischen Treffen in Crostwitz. Um den ersten Versuch, von der sowjetischen Kommandantur in Kamenz die Erlaubnis für öffentliches Wirken zu bekommen. Erst der zweite, ein paar Tage später in Bautzen, war erfolgreich. Für uns ist das ein Beispiel im Umgang mit der Obrigkeit: Wenn wir ergebnislos zur Tür raus müssen, haben wir uns einen neuen Eingang zu erschließen.

Nach einem weiteren musikalischen Beitrag der Donath-Brüder hören wir die Vorsitzende des Kamenzer Domowina-Regionalverbandes „Michał Hórnik“, Zala Cyżowa. Der Regionalverband hat zusammen mit der Domowina-Geschäftsstelle in Bautzen diese Veranstaltung ausgerichtet, und die Regionalsprecherin Katharina Jurkowa hatte in gewohnter Weise die Organisation souverän in der Hand. Nebenbei gesagt: auch Bestellung und Verteilung unserer sorbischen Mund-/Nasen-Bedeckung. Ungeachtet dessen hoffen wir natürlich alle auf eine Zukunft, in der wir im Alltag wieder überall unser Gesicht zeigen können.

Dass wir am Schluss die sorbische Hymne singen werden, braucht eigentlich bei uns nicht gesagt zu werden. – Das Resümee des damaligen Treffens war, so Jan Cyż: „Diesmal gab es keine Meinungsverschiedenheit darüber, die Arbeit der Domowina wiederaufzunehmen.“ Ich glaube, diesen Satz können wir auch heute zusammen unterschreiben und unterstützen.

Unser Volk ist überaus vielseitig, kulturell hoch begabt, gesellschaftlich einerseits einmalig bunt, andererseits auf gegenseitige Hilfe und Gemeinschaft ausgerichtet. Deshalb gilt auch für das politische Wirken der Domowina: Wir brauchen uns nicht in jeder Frage einig zu sein, das wäre sowieso langweilig...

Aber wir dürfen uns einig sein, dass wir immer wieder neu unsere gemeinsame Arbeit zum Wohl des sorbischen Volkes aufnehmen – packen wir’s an! Vielen Dank!

Dawid Statnik

Ansprache der Vorsitzenden des Kamenzer Domowina- Regionalverbandes „Michał Hórnik“

Liebe Schwestern, liebe Brüder,
jedem Anfang wohnt ein Zauber inne.
Wenn ein Mensch geboren wird, leuchten die Augen derer, die ihn als erste sehen dürfen. Obwohl der Säugling schwach und auf Hilfe anderer angewiesen ist. So ist es auch unserer Domowina heute vor 75 Jahren ergangen. Sie besaß weder Struktur noch Mittel.

Unsere nationale Organisation war wie ein Baby, um das sich eine Handvoll Leute kümmerte. Oder wenn wir das anders sagen wollen: Am 10. Mai 1945 war die Domowina eher eine Idee als Realität. Aber auch diese Wahrheit ist bekannt: Nichts ist mächtiger als eine Idee, deren Zeit gekommen ist. Und damals, nach der Niederlage des verheerenden Faschismus, war die Zeit reif für die Wiedererweckung und Wiederbelebung unserer sorbischen Organisation, der Domowina.

Natürlich könnten wir das Ereignis, an das wir heute erinnern, auch anders interpretieren: Ungeachtet des staatlichen Terrors der Nazis, Verbot und Verfolgung durch das NS-Regime ist die Domowina nie ganz verschwunden. Mutige Sorben haben sozusagen im Untergrund ein Netzwerk gebildet, sodass sie schon am Tag nach Kriegsende mit der Besatzungsmacht über die öffentliche Anerkennung der Domowina verhandeln konnten. Und so geschah es, dass die Domowina die erste anerkannte Organisation in ganz Deutschland wurde. Und darauf sind wir heute noch stolz!

Die Domowina wirkt heute im fünften politischen System seit ihrer Gründung im Jahr 1912. Jede Generation steht vor neuen Herausforderungen. Wer Sorbin / Sorbe mit Leib und Seele ist, hat in jeder Epoche ein starkes Rückgrat gebraucht, und so ist es auch heute. Unsere Existenz und unsere Zukunft waren nie ein Automatismus und werden das gewiss auch künftig nicht sein. Deshalb ist aus meiner Sicht am wichtigsten das, was wir praktisch tun, damit auch die Enkel unserer Enkel Sorben sein werden!

Ich bin unseren Patrioten der Nachkriegszeit dankbar dafür, dass sie im richtigen Augenblick klug und richtig gehandelt haben. Sie hätten nämlich am 10. Mai 1945 auch sagen können: Warten wir erstmal ab, was politisch wird. Was können wir Sorben, ein kleines Volk, schon groß ausrichten? Oder: Jede weitreichende Überlegung inmitten des gegenwärtigen Chaos ist vertane Liebesmüh. Wir brauchen angesichts der am Boden liegenden Wirtschaftsstrukturen alle Kraft fürs individuelle Überleben. Aber: Sie haben gehandelt. Gewiss, wer handelt und nicht die Hände in den Schoß legt, macht auch Fehler. Aber unsere Kritik der Fehler darf im sorbischen Leben nie größer sein als unser Lob der guten Taten! Das gilt für jede Zeit.

Ich denke, das ist die Idee, eigentlich dieselbe Idee wie vor 75 Jahren, deren Zeit jetzt wieder gekommen ist. Gerade jetzt im Jahr 2020. Wir können ewig über effektivere Strukturen debattieren, über die Optimierung von Effekten und über Synergien, über die Evaluation von Prozessen und so weiter... Es gibt Tag für Tag mehr kluge und modische Wörter für solche abstrakten Sachen. Möge sein, was sein soll. Aber das Wichtigste ist das konkrete Werk im Alltag. Davon bin ich überzeugt.

Ich glaube daran, dass unsere Enkel wieder sorbische Enkel haben werden. Unsere heutige Generation ist nicht der Nabel der Menschheit. Aber unsere Aufgabe ist natürlich, das Erbe unserer Vorfahren zu pflegen und künftigen Generationen weiterzugeben. Natürlich bleiben Kultur und Sprache nicht am selben Fleck

stehen. Aber Dinge weiter entwickeln kann einzig der, der das, was ihm Eltern und Großeltern anvertraut haben, annimmt, treu hegt und pflegt. Wer seine Herkunft wegwirft oder vernachlässigt, kann nichts mit Besonnenheit in die Zukunft führen.

Im nächsten jährt sich der „Crostwitzer Aufstand“ zum 20. Mal. Damals, im Jahr 2001, haben wir als Sorben für unsere und alle sorbischen Mittelschulen demonstriert. Wir haben gemeinsam gehandelt. Diese unsere Mittelschule vermochten wir zwar nicht zu retten, aber: Wir haben in jener Auseinandersetzung unser sorbisches Selbstbewusstsein gestärkt – und auch unsere Zusammengehörigkeit mit den slawischen Schwestern und Brüdern, die uns zur Seite standen und mit denen wir auch heute in lebendigem Austausch stehen.

Als die Domowina 1945 wieder zum Leben erweckt wurde, war ich noch nicht da. Ich hatte das Glück, dass ich in einer Zeit des Friedens aufgewachsen bin und bis jetzt ohne Krieg in unserem Land leben durfte. Ich wünsche mir auch für unsere Enkel und ihre Enkel zeitlebens Frieden. Und ich freue mich, dass das Verhältnis zwischen Deutschen und Sorben heute – im Vergleich zur Vergangenheit – doch recht gut ist und ohne Scheuklappen gelebt wird. Und ebenso auch zwischen Sorben und Menschen anderer Nationalitäten. Dass das so bleibt und sich weiter verbessert, sei uns stets Anspruch und Aufgabe!

Zugleich will ich heute noch daran erinnern: Ohne diese jungen Männer – die Soldaten der slawischen und anderen Völker der Sowjetunion, die auch für die Freiheit von uns Sorben hier in der Lausitz ihr Leben gelassen haben, würde es heute weder Domowina noch Sorbentum geben. Deshalb widmen wir jetzt unsere Hymne, die wir gemeinsam anstimmen, unseren Befreiern, die uns gerettet haben.

Vielen Dank!

Zala Cyžowa

Handrij Zejler

Rědna Łužyca,

spšawna, pšijazna,
mójich serbskich wóscow kraj,
mójich glucnych myslow raj,
swěte su mě twóje strony.

Cas ty pšichodny,
zakwiš radosny!
Och, gab muže stanuli,
za swój narod žětali,
gódne nimjer wobspomnješa!

Rjana Łužica,

sprawna přečelna,
mojich serbskich wótcow kraj,
mojich zbóžnych sonow raj,
swjate su mi twoje hona!

Časo přichodny,
zakčěj radostny!
Ow, zo bychu z twojeho
klina wušli mužojo, hódni
wěčnoh' wopomnjeća!

Wörtliche deutsche Übersetzung, nach
Wikipedia:

Schöne Lausitz,

ehrlische, freundliche,
Land meiner sorbischen Väter,
Paradies meiner glücklichen Träume,
heilig sind mir deine Fluren!

Zukunft,
erblühe froh,
ach, mögen aus deinem Schoß
Männer hervorgehen,
die des ewigen Gedenkens
würdig sind!

wudawař/wudawaćel/Herausgeber

DOMOWINA -

Zwězk Łužyskich Serbow z. t.

Zwjazk Łužiskich Serbow z. t.

Bund Lausitzer Sorben e. V.

Póstowe naměsto 2/Postplatz 2

02625 Budyšin/Bautzen

www.domowina.de

fota/Fotos:

Rolf Dvoracek, Serbski kulturny archiw při Serbskim instituće
w Budyšinje (s. 3 horjeka)

Clemens Škoda (titul, s. 3 deleka, 7, 10, 13, 14, 15, 17, 21, 26, 33)

Repro z priwatneho archiwa J. Cyža, hlej: Černje na puću do swo-
body, Serbski kulturny archiw při Serbskim instituće

w Budyšinje (s. 24)

Katharina Jurkowa (s. 29)

redakcija: Marcel Brauman

wuhotowanje/sadźba: Claudia Knoblochec

